

Kétszázötvenöt
cikket csak ak-
kor küldünk víz-
szá, ha békét
mellőzünk. Ké-
szleteket hat lét-
nél tovább nem
szűnik.

Szerkesztőség:
011. Nefelejts-
szek 47.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

**A FEMINISTÁK EGYESÜLETE
ÉS A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
HIVATALOS KÖZLÖNYE.**

Cikkeket csak a
szavazó engedély-
vel, lapunk egyéb
tartalmát A NŐ és
a társadalom mag-
nevezése mellett
szabad átvonni.

Hirdetvényt:
Andrássy-út 53.
Telefon 80-78.

TARTALOM: Glücklich Vilma: A nőszövetség és a választójog, – Gergely Janka: Tisztviselők cölibátusa. – Glosszák. – Sch. R.: A női ruházat reformja és a politika. – Szemle. – Irodalom. – Gallovich Jenő: Asszonyokról – asszonyoknak. – Szerkesztői üzenetek. – A Feministák Egyesületének hivatalos közleményei. – A Nőtisztviselők Országos Egyesületének hivatalos közleményei.

A norvég képviselőválasztások végleges eredménye a szükséges pótválasztások miatt még nem ismeretes; annyi azonban máris nyilvánvaló, hogy a szavazásra jogosult nők 90%-a élt e jogával. Eddig egy kerületben választottak női képviselőhelyettest. (Norvégiában minden képviselő mellé helyettest is választanak.)

A NŐSZÖVETSÉG ÉS A VÁLASZTÓJOG.

Írta: GLÜCKLICH VILMA.

Emlékezzünk: valamivel több, mint 3 esztendeje, hogy a temesvári megyeház nagyteremben tartotta közgyűlését a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége. Az ülés napirendjén szerepelt a Feministák Egyesületének indítványa: létesítsen a Szövetség gyermek- és ifjúságvédelmi, munkásnő- és cselédügyi, továbbá békeszakosztályán kívül választójogi szakosztályt is, amelynek tagjai figyelemmel kísérik és megvitatják a nők választójogáért világszerte folyó küzdelmet. Az indítvány nem is kívánta, hogy a Nemzetközi Nőszövetség 1904. évi határozata szerint a szakosztály küzdjön a nők választójogáért: csupán e küzdelem tanulmányozását tűzte ki céljául. Ebben ugyan némi ravaszság rejlett: aki egyszer tanulmányozni kezdi ezt a kérdést, okvetlenül a suffragistek (ha nem is a suffragettek) táborához csatlakozik. De már ez a szerénynek látszó kívánság is kísértetiesen idézett föl: egy holt jogtudós érveit olvasták az újítás híveinek fejére, akárcsak a biblia betűjét Kopernikus tanainak hirdetőire. Hosszas vita után szavazásra került a sor; kitűnt, hogy a természete-

sen többségben levő konzervatív egyesületek 3-as, 4-es csoportjai küldték ki és ruházták fel 4-6 szavazattal delegátusaikat, nehogy megvalósuljon ez az istentelen terv: a magyar asszonyokban fogékonyságot ébreszteni a világ összes asszonyainak közös érdekei iránt.

A Feministák Egyesületét elszomorította, de nem csüggesztette el az a szegénységi bizonyítvány, amelyet a Nőszövetség közgyűlésének határozata állított ki a magyar asszonyoknak. Lankadatlanul dolgozott, „lármázott”, mint a tétlenül finomkodók mondották és még örülni is volt alkalmá: a temesvári kudarc több új, értékes munkaerőt állított a küzdők táborába, közöttük Perczelné Kozma Flórá, aki éppen Temesvárott csatlakozott a radikális nőmozgalomhoz. Az ő becsületes őszintesége, egyéniségének vonzóereje egymásután fegyverezte le azokat, akik eddig csupán a passzív magatartásban láttak előkelőséget. A gentry-asszonyok átnéztek végre a klikk határain és meglátták, ami ott túl és visszatekintve azt is, ami ott benn visszas, igazságtalan, társadalom-ellenes. Perczelné szavának meleg közvetlensége érlelte meg a szolidaritás érzését, amelyet a Feministák Egyesülete évek óta ültetgetett és ápolt. Reméljük, hogy most már visszafejlődni sohasem fog!

Az indítvány benyújtását Perczelné Kozma Flóra a következő előadással kísérte:

A Budapesti Dávid Ferenc Egylet által beadott indítványt, mely egy választójogi szakosztály megalakítását ajánlja, van szerencsém a következő – már az egyesületek elnökeihez intézett körlevelemben is hangsúlyozott – magyarázatokkal indokolni.

A Nők Nemzetközi Szövetségének 1904-ben Berlinben tartott közgyűlése – tudtommal – a nő polgárjogainak megszerzésére ösztönözte az egyes nemzeti szövetségeket. Abból a szem-

pontból indult ugyanis ki, hogy hiába dolgoznak a nők társadalmi úton korunk súlyos tévedései ellen, míg a kulturális haladást egyedül biztosító helyes törvényhozást nem mozgathatják elő.

Amíg ezen ösztönzésre a legtöbb országban megalakult az illető nőszövetség választójogi szakosztálya, addig a mi Szövetségünk ezen törekvése az egyesületek által leszavaztatott.

Hogy hagyományos múltunknak és kegyeletünknek teszünk eleget, midőn újból megpróbálkozunk ezen túl modernnek látszó törekvéssel, bizonyítja az a tény, hogy évszázadokkal ezelőtt, amikor Európa egyetlen más államában sem adtak a nőnek politikai jogokat, Magyarországon követküldési joga volt neki, mely 1848-ig fennállt. Egyáltalában a legnagyobb tévedés azt hinni, hogy ősanyáink, a régi nemes magyar asszonyok, ellene voltak a hasonló törekvéseknek. Méltóztassanak a magyar nőmozgalom régi dokumentumaiból „A magyar anyáknak az Ország gyűlésére egybe gyűlt Ország Nagyjai s magyar atyák elejébe terjesztett alázatos kérésük”-et elolvasni s meg méltóztatnak látni, hogy 1790-ben már a mienkhez hasonló indoklásokkal kérték a magyar anyák, hogy ne kárhóztassák őket csak a gazdaszonykodásra és ne zárják el előlük a tudományokat és az országgyűlés tanulságait, mert a meglevő, szántsándékkal korlátozott műveltséggel és hatáskörrel még a nevelés nőies feladatát sem tudják kellően elvégezni!

Ismételve hangsúlyozom a körlevélben mondottakat. Nem arról van szó, hogy egyik vagy másik liberális egyesületnek egész program m jár ráerőszakoljuk a konzervatívabb egyletekre; csak egy pontban: a választójog érdekében folytatott csendes, de önértetes törekvésben – mely törekvés sikere nyitja meg egyedül előttünk az ország sorsába való komoly beavatkozást – kívánjuk dolgozó nőinket csoportosítani. – Világért sem azért, hogy majdan férfias jogainkkal büszkélkedhessünk, hanem hogy nőies kötelességeinket – legalább a messze jövőben – gyökeresen végezhessük. Ismétlem, majdnem teljesen hiábavaló mostani dilettáns munkánk, a tünetek folytonos apró kezelése, míg a kellő hatáskörrel és joggal magán a baj gyökerén magunk orvosságával nem segíthetünk.

Hogy szegény hazánk temérdek nyomorúsága közül csak a női nemet legérzékenyebben érintőt említsem: a leánykereskedelemnek államilag engedélyezett volta mindnyájunkat egy nemes harcba állít! Méltóztassanak meggondolni, mit segítünk mi a folytonos – nekünk ajánlott és szervezett – „mentési” munkával, fiatal leányokat hajnalban állomásokon váró missziókkal, mikor magát e borzalmas kereskedelmet maga a törvény védi és szabályozza!! Ezek a szerencsétlen leányok – kik-

nek szegénységét, műveletlenségét, öntudatlanságát, esetleg rossz hajlamait, maga az öntudatos társadalom aknázza ki saját céljaira – ezek a leányok is Magyarország leányai, tehát duplán testvéreink, kik méltán megkívánhatják minden szerencsésebb körülmények között született honleánytól, hogy iparkodjék magának azt a fegyvert megszerezni, mellyel szabadságulást hozhat reájuk.

Mert amit ma neveznek leánykereskedelem elleni harcnak – kivéve a nemrég megalakult „Magyar egyesület a leánykereskedelem ellen” gyönyörű és tiszta munkáját – az nem valami logikus harca a társadalomnak! Az csak abban merül ki, hogy ne engedjük külföldre csempészni leányainkat – mert ez égbe kiáltó bűn és hazafiatlanság – de itt Magyarországon szívesen adják meg bármikor az engedélyt az elzúllásra! Furcsa hazafiaskodás az, mely éppen e szent földön nem tiltakozik a magyar vérek és léleknek hivatalosan engedélyezett megrontása ellen!

De legnevetésesebbnek tartom társalmunktól, hogy ragaszkodva a mai álszenteskedő állapotokhoz és megtagadva tőlünk a számottevő beleszólást, a legcinikusabb módon charitatív munkára predesztinál bennünket, buzdítva, hogy csak „mentsük” – ha tudjuk – e szentesített demoralizáció elől mindkét nembeli ifjúságot.

Eszembe jut a mi öreg kertészünk, aki rendszeresen az élivel állította fel a kaszát állatjai között és ahelyett, hogy fiait produktív munkára fogta volna, felváltva állította őket örnek, hogy egyik vagy másik állat bele ne lépjen a kasza hegyébe!!

Mélyen tisztelt közgyűlés! Én már egyszer szeretném a társadalom ezen ósdi, de cinikus fefogású részének őszintén bevallani, hogy kifáradtunk e meddő, logikátlan munkába és nem vagyunk hajlandók tovább őrizni a kaszát! Igazán nincs értelme, hogy úgy a családi életben, mint kint a közéletben a lelünkkel adjuk minden egyes törekvésünkre, mikor amit a családban építünk, amit a gyermekeinkbe plántálunk, azt lerontja a külvilágban való más felfogáson és más morálon felépült temérdek intézmény. Amit a közügyért dolgozunk, az szintén teljesen hatás nélküli a felállított és törvényileg megpecsételt akadályokkal szemben.

Ismétlem, befáradtunk a sok sikertelen munkába, hacsak nem a hiúság vezérel bennünket és megelégszünk azzal a sovány eredménnyel, hogy „szerepelünk” a közéletben.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Az egész egyetemes társadalomnak az a legszomorúbb ténye, hogy több a szereplő, mint a számottevően dolgozó! Ne essünk mi is ebbe a hibába. Ne elégedjünk meg azzal, hogy itt vagy ott mi

is jelen vagyunk, sőt dolgozunk is, hanem kutassuk kritikus szemmel, vajjon mozdítottunk-e ezzel észrevehetően a meglevő, javításra váró állapotokon!

Ha a nőiesség – melyet annyi antifeminista író szebbnél-szebb formákban énekel meg – csakugyan olyan pótolhatatlan nagy érdem; ha a szívünk, kedélyünk, egész lelki világunk csakugyan szelídebb, humánusabb, igazságszeretőbb, mint a férfié; ha maga a természet úgy kitüntetett bennünket, hogy csakugyan egy külön, nemesebb morált szabott a számunkra, úgy ezeket a nőies vonásokat, de különösen ezt a magasabb erkölcsöt bele kell a közéletbe és törvénybe vinni, de különösen bele kell a mi mindnyájunk által szeretett magyar hazánkba olvasztani, mert a történelem maga bizonyítja, hogy magasabb erkölcs nélkül egyetlen egy nemzet sem boldogulhat igazán. Valamint bele kell az anyai érzést, ezt a nehéz, gondterhes, örökös aggódó és töprengő tulajdonságot, mely válogatás nélkül majdnem minden nőben él, legyen az akár anya, akár sem, a nagy mindenségbe plántálni, úgyszólván egyetemesíteni, hogy ez fogadja, ez őrizze és ez nevelje minden egyes törvényen és szokáson keresztül a jövődőt megalapító ifjúságot. Mert az igazi kötelességtudást és felelősségérzetet nem a könnyed és kellemes érzések, nem a mindenféle erkölcsi állapotokba belenyugvó, előkelően közönyös hangulatok, hanem éppen a komoly és gondterhes töprengések fogják a világ számára megteremteni.

Világért sem akarjuk tehát mostani törekvésünkkel magunkat e családi kötelességek alól emancipált világ mintájára „megegyezni” és mint mondani szokás, „férfiassá” tenni, hanem szeretettel ápolva nőies vonásainkat, éppen ezzel kívánjuk átreformálni közéletünket. Különben is korunk összes modern és humánus mozgalmainak sikere, különösen a béke és az antialkoholizmus ügye nagy mérvben attól függ, lesz-e hivatalos szava a békeeszméért lelkesülő és mindenben józanságot és mérsékletet hirdető asszonynak.

Tudjuk, hogy a nők egyrésze nem bír azzal a tudással és intelligenciával, hogy tényleg használhasson a köznek, de vajjon a választó, sőt választott férfiak között nem találunk-e tucatszámra kétségbeejtő egyéniségeket? És a mai viszonyok között még csak néhány világos lelkű emberrel toldhatnók is meg a dolgozók seregét, vajjon nem lenne-e ez is áldás? Állítólag Szász Zsombor képviselő mondta volna a következő gyönyörű nyilatkozatot: „Nem tudom pozitíve, hogy áll a nők táborában a magasabb intelligencia, de egy asszonyról határozottan tudom, hogy intelligens – ez a feleségem – és ezen egy ked-

véért szükségesnek tartom a nők választójogának behozatalát”. A leghiggadtabb és megbízhatóbb, semmiféle ultramodernségben sem szenvedő hazafiak, mint Giesswein kanonok, Kenedi Géza író, Márkus Dezső kúriai bíró, Herczeg Mihály, az egyetem volt rektora és még egy sereg szereplő ember, kik éppen nem a meggondolatlan túlzásoknak hívei, mind a női választójog mellett nyilatkoztak már nem egyszer. A régiek közül hogy csak két kiváló egyéniséget említek: halhatatlan Eötvös Józsefünket és a magasabb magyar nőnevelés megteremtőjét, Veres Pálnét; mindkettő híve volt a nők egyenrangusításának. És még velünk tart egy sereg – nem ugyan hírneves –, de a mi életünkben nagy szerepet játszó, igazságos lelkű férfi, kik szeretettel és gúny nélkül támogatnak bennünket törekvésünkben.

Utoljára még csak egy érvet legyen szabad felemlíteni. Bármilyen előkészületlen legyen is e nagyobb feladatra tudásunk; bármennyire járatlanok és tanulatlanok legyünk is egy vagy más tekintetben, egy pontban majdnem kivétel nélkül előnyben vagyunk: a lelkesedésben, vagyis a becsületes munkában és az emberiségben való rendíthetetlen hitben! Már pedig, hogy mit jelent ez a lelkesedés, ez a hit a haladásra nézve, azt nem igen szükséges magyarázni! A mi szerencsétlen társadalmunk és közállapotaink nem azért nem haladnak erkölcsileg, mert az emberiség képtelen volna elhaladásra, hanem mert közönyénél és nembánomtságánál fogva nem tud saját haladásában hinni s így nem is igyekszik egy tisztább világnézetet megszerezni. Minden egyes határozatnál, minden egyes törvénynél, bevett szokásnál egyenként ki tudom mutatni ezen pesszimizmus szülte tökéletlen megoldást, mely rendesen temérdek ártatlan áldozatot követel. Ezt a megrögzött, hivatalos pesszimizmust dönté meg, vagy legalább is csökkentené a közintézkedésekben a hittel folytatott női munka.

Erre a „hit” szóra természetesen ismét felújult az ellenpártnak már régóta hangoztatott nézete, mely szerint éppen a női lélek vallásos, „babonás” volta miatt féltő, hogy hazánkban a liberalizmus szenvedne ezen újításnál, mert a mi működésünk csupa konzervativizmust és a lélek belibincselését, miszticizmusba való lesüllyesztését eredményezné.

Mélyen tisztelt közgyűlés! A mi lelkünk vallása, mely hiszi az igazat, szépet és jót; mely hirdeti az emberiség javuló és tökéletesülő nemes voltát – a mi hitünk nem bilincsel és nem sülyeszt a sötétségbe senkit és semmit, hanem inkább mindeneket felszabadít és magasra emel! Ez az a köteles lelkesedés, az az egyetemes szereteten alapuló szükséges entuziasmus, melyről Magyarország két legnagyobb szónoka: gróf Tisza István és Prohászka

Ottokár majdnem egy időben hangoztatta, hogy enélkül a világ sohasem érheti el azt a magaslattot, mely egy eljövendő tisztább világnézethez szükségeltetik. Ez az az emelő erő, melyet éppen a haladás és igazi szabadság érdekében nem nélkülözhetünk már soká.

A komoly női törekvésnek ellenségei azzal szoktak érvelni, hogy a női nem még eddig a feltalálók sorában sohasem állt, semmiféle meglepő találmányban nem részesítette a világot, tehát nem számíthat a meglévőnél nagyobb jogokra. Tökéletesen igaz, hogy például a „levegő” divatos „meghódításában nem nagy részünk van, legfeljebb egy-egy fohász emelkedik tőlünk a magasba, hogy katasztrófával ne végződjék e merész vállalkozás. Hanem egy közös és egyetemes találmányunk, egy magasba gravitáló, de biztos alapon szervezett, biztos sikert eredményező tervünk nekünk is van: ez az alacsony és önző szenvedélyek legyőzésén, „meghódításban alapuló merészebb szárnyalás, becsületes és tiszta életfelfogás, mely valószínűleg felveszi a konkurrenciát a legzseniálisabb repülőgéppel is ...

Ennélfogva őszinte hittel és bizalommal kérem indítványomnak, illetőleg szabadelvű keresztény egyetem indítványának, mely egy nemesen és méltósággal dolgozó kis otthon kíván e magasabb törekvéseknek állítani, jóakarátú megértésen alapuló elfogadását!

Az indítványozó után Sebestyén Stetina Ilona szólalt fel; kijelentette, hogy a temesvári közgyűlésen ő maga is az ellenzők táborához tartozott még; de azóta sok minden történt és ő nyíltan kijelenti, hogy ma meggyőződött híve a nők választójogának.

B o g y a y K á l m á n n é csatlakozik Sebestyén szavaihoz; ő is ellenezte a nők választójogát, de azóta belátta annak helyes és szükséges voltát.

Ezután S z i r m a y O s z k á r n é, az Országos Anya- és Csecsemővédő-Egyesület delegátusa szólalt fel. Szavaiból kiemeljük a következőket: „Politikai életünk sivár és szomorú; nem tetszik nagyon kívánatosnak, hogy abban részt vegyünk: de részt kell vennünk: nem mint cél felé törekszünk oda, nem is pusztán eszköznek tekintjük más cél elérésére, hanem összes szociális és kulturális munkánk a l a p j a ez; nemcsak mint jogot kérjük, hanem mint kötelességet, melyet teljesíteniünk kell. Szociális munkánk érlelte meg bennünk a meggyőződést, hogy ebben részt keli vennünk és így csak a legnagyobb hálával üdvözölhetjük az indítványt, amely azt célozza, hogy e kérdéssel ne egy-két egyesület foglalkozzék, hanem a Magyarországi Nőegyesületek egész nagytekintélyű szövetsége, ami által méltó kifejezést nyer azon eszme, hogy ez valamennyiünk közös ügye.

Az Országos Anya- és Csecsemővédő-Egyesület munkája körében, amely egyesületet itt képviselni szerencsés vagyok, léptenyomon van alkalmam sajtó szívvvel tapasztalni, mily égető szükség van arra, hogy törvényeink megváltozzanak. Az anyaság biztosítása, a házasságon kívül született gyermek védelme, mindezen kérdések sürgősen követelik, hogy az asszonynak is része legyen a törvények megalkotásában. A béke és kultúra munkáit akarjuk szolgálni; szilárduljon meg bennünk a meggyőződés, hogy legnemesebb fáradozásaink, szociális, humánus és kulturális összes törekvéseink mindaddig igazi eredményre nem juthatnak, míg községeink igazgatásában, törvényeink megalkotásában az a s s z o n y n a k, az anyának szava nincs. És mindnyájan, kik a béke eszméjét szolgáljuk, kik az alkohol és tuberkulózis átkai ellen küzdünk, kik körünk erkölcsi színvonalát emelni akarjuk, kik a gyermeket gyámolítani, az anyaságot védeni, az árvát felnevelni akarjuk, kik a hazafiságot szolgálni és az édes honi szót terjeszteni akarjuk, kik a nőnek új meg új munkakört nyitni, a fehér rabnők szörnyű intézményét megszüntetni akarjuk, akik különböző utakon egy nemes cél felé törekszünk, akár hazafiságunk, akár vallásos meggyőződésünk, akár emberszeretetünk, akár az öntudatra ébredt szociális lelkiismeret parancsava visz bennünket a kultúrunk sáncai közé, egységesen és szilárd meggyőződéssel hangoztassuk: helyet a nőnek a törvényalkotásban.

Mikor e felszólalások után az elnök szavazásra akarta bocsátani az indítványt, a delegátusok lelkes helyeslése mutatta, hogy erre nincsen szükség: a közgyűlés egyhangúlag határozta el a szakosztály létesítését.

Mekkora haladás a temesvári közgyűlés konzervatív blokjától a mostani egyhangú határozatig! A következő ekkora haladás már a választójog tényleges birtokába juttatja a magyar nőket. Reméljük, hogy ehhez már nem kell 3½ esztendő!

TISZTVISELŐK CÖLIBÁTUSA.

Írta: GERGELY JANKA.

Ezt a furcsanevű intézményt eddig legfeljebb olyan értelemben ismertük, hogy a tisztviselők nagyrésze nem alapíthat családot, mert kevés a jövedelme. Tudtuk és hirdettük is, hogy ez a veszedelem elhárítható oly módon, hogy a nő nem tölti az idejét kizárólag azzal, hogy a háztartását úgy ahogy rendben tartja, párnákat hímez és hazavárja a férjét,

hanem ő maga is kenyérkereset után lát. És az utolsó évtizedben erősen növekedett is az ily alapon létrejött házasságok száma.

Most azonban – úgy hírlík – komoly veszedelem fenyegeti a dolgozó nőknek a családalapításba való kétségtelen jogát. Legyünk ugyanis tisztában azzal, hogy ez a jog minden embert megillet. hacsak nem beteg, vagy nem lépte túl a házasságra alkalmas kor határát. Ahol az embernek ezt a jogát megnyirbálják, ott bűnt követnek el a természet és a társadalom ellen s ez a bűn nem marad megtorlás nélkül.

Ezt az egyszerű igazságot nem akarják végiggondolni azok az intéző körök, amelyek mostanában kisütötték, hogy a vasút, a posta és a telefon férjes nőtisztviselői többet mulasztanak a hivatalukban, mint a férfiak és a leányok és ezen az alapon – anélkül, hogy az okokat kutatnák, – egyszerűen meg akarják tiltani a nőtisztviselőknél a házasodást.

Hát logikának ez is logika, de vajmi furcsa. Ugyanilyen logikával azt is ki lehetne mondani, hogy a férfi nem alkalmas a tisztviselői pályára, mert időről-időre elszólítja a hivatalból katonai kötelezettsége. Ezt az okoskodást alkalmasint megmosolyognák, pedig legalább annyira logikus, mint azé a hivatalos agyvelőé, amely a nőket akarja társadalmi kötelezettségeik miatt a kenyérüktől megfosztani. Mert vajjon miért mulaszt a férjes nőtisztviselő többet, mint a hajadon, vagy mint a férfitisztviselő? Azért, mert hivatala mellett az anyaság nehéz és veszedelmes funkcióit is ellátja. De vajjon szabad-e őt ezért állása elvesztésével sújtani? Az anyaság nem egyéni gyönyörűség, bár kétségtelen, hogy érzelmi részében a legmagasabb és legtisztább érzés, amely az ember érzelmi skáláján feltalálható. De – ismételjük – nem egyéni passzió. éhhez nagyon is kockázatos és felelősségteljes, hanem a lehető legnehezebb és legfontosabb társadalmi funkció. Ennek a funkciónak a teljesítése annyira belevág az állam, a nemzet érdekébe, amelynek minél több katonára és minél több adófizető polgárra van szüksége, hogy egyszerűen maga alatt vágja a fát az állam, ha polgárai egyik nagy rétegének megtiltja a családalapítást. Mert világos, hogy a nőtisztviselőkre mondván ki a házassági tilalmat, velük együtt a férfiak számára is lehetlenné teszi a házasodást. Annyival súlyosabban vét az államhatalom a tisztviselői cölibátus elrendelésével a gondjaira bízott nagy közönség, az állampolgárok összessége ellen, mert éppen azt az osztályt kényszeríti a fokozatos kipusztulása, amelyet a nemzet gerincének szoktak nevezni: a középosztályt, amely a jelent dominálja és egyúttal a jövő kultúrájának is letéteményese.

Lehetetlen, hogy végiggondolták volna a

cölibátus kérdésének felvetői, hova vezet az az út, amelyre most készülnek rálépni. Valószínűleg nem is gondoltak ilyen messze, csak éppen a mulasztási jegyzékekig és a kondukt-listákig, amelyek – horribile dictu – több mulasztást tüntetnek fel a nőtisztviselő rovására, mint a férfiera. Miért, vajjon miért? Az anyasággal járó kötelezettség miatt csak nagyon sok gyermekes családanyák mulasztanak annyit a hivatalukban, mint azok a férfiak, akiknek nem sikerül a katonai szolgálat alól valamilyen módon kibujniok. Viszont van sok olyan nő, aki nem lesz anya, aki tehát ezen a címen nem mulaszt. Miért mutat ezeknek a listája több mulasztást, mint férfikollégáiké? Egyszerű a válasz: azért, mert kétszeres munkát kell végezniök, kenyérkereseti és háztartási munkát. A férfitisztviselő hivatalos teendői végeztével vagy olyan munkához lát, amelyet kedvvel űz, vagy sétál, sportol, társaságba, kávéházba megy, olvas, szóval olyan foglalkozást űz, amely a napi munkájával kellemes ellentétben áll és testi-lelki felfrissülést jelent. Vagy hazatér családjá körébe és igényt tart rá, hogy 2-3 ember azzal foglalkozzék, hogy ő jól érezze magát. Fűtsenek, takarítsanak, szellőztessenek, főzzenek-süssenek, legyenek vidámak és elégedettek, hogy az ő hangulatát ne rontsák,

A nőtisztviselőnek egészen másképpen telik a napja. Ha otthon él a szüleinél, akkor az a kötelessége, hogy kímélje őket. Reggel jókor keljen fel és segítsen takarítani, mert az nőies foglalkozás. Ezután szaladjon a cseléddel – vagy egyedül, ha nincs cseléd – bevásárolni mindazt, amire a háztartásban aznap szükség lehet. Azután siet a hivatalba.

Hivatal után hazaszalad, terít, segít a tálatás körül, azután rendbeszedi az ebédlőt, mielőtt újra hivatalba menne, este megint siet haza, megint terít, megint tálat, megint leszedi az asztalt, és ha ezt a „rendes munkáját” bevégezte, akkor leül és rendbeszedi a garderoberjét, vagy hímez egy pár papucsot, vagy házi-sapkát, vagy párnát, asztalfutót és hasonló fontos tárgyat.

Ha férjhez megy, akkor más formában kezdődik ugyanaz a tánc előlről. Akkor még kisebb a háztartása, de még nagyobb a felelőssége, mert hiszen ura és parancsolója jó el látásáról van szó, akinek a viharvert gyomrát és idegrendszerét bizony néha nehéz kielégíteni. Az öregekkel szemben fennálló kötelezettség annyiban módosult, hogy most sűrűn meg kell őket látogatni, mindig új és új gyöngédségeket velük szemben kitalálni és annyiban, hogy az öregek száma megnövekedett a gyöngédségi igényekben nem éppen szerény nénikével és bácsikével egyetemben.

Ez a sokszoros teher, amelyet az aránytalanul drága, mert aprólékos háztartás okozta

gyakori anyagi zavarok, a cseléd lehetetlen helyzetéből folyó nehézségek és válságok néha az elviselhetetlenségig fokoznak, persze hogy idő előtt megőrli a munkabírást; fáradtság, kimerültség, idegesség jár a nyomában, amely azután gyakran oka a nőtisztviselő mulasztásának. Segíteni ezen a bajon csak úgy lehet, ha a nőt felszabadítjuk a háztartási munka a l ó l, ha az esztelen pénz- és munkafecsérléssel járó apró háztartásokat szövetkezeti vagy vállalkozási alapon álló ügynevezett központi háztartásokkal pótoljuk, amelyek a modern technika nyújtotta előnyökkel a szakszerű házimunka és a nagybani fogyasztás előnyeit is összekötik és az egyéni háztartásnál sokkal olcsóbban látják el a háztartási üzemet. Emellett a nő munkaerőjét produktívabb foglalkozások számára tartják fenn.

A szövetkezeti eszme, a szervezkedés eszméje jut kifejezésre a háztartás központosításában. E lap olvasói előtt nem kell részletesen felsorolni ennek a régen és jól bevált intézménynek a pozitív előnyeit, a tisztviselőket fenyegető cölibátus hírére (reméljük, hogy alaptalan a hír), legyünk azonban tisztában azzal, hogy a háztartás vezetése nem hivatása a kenyérkereső nőnek és hogy a gazdasági és ipari fejlődés előbb utóbb belevisz bennünket a központi háztartás révébe. Ha siettetni tudjuk ezt a folyamatot, annál jobb, sok költség, sok erőfecsérlés és sok boldogtalanság elől menekülünk meg.

GLOSSZÁK.

Választott és kinevezett képviselők.

Azt a politikát, amelyet a nőtől annyira féltenek, fényesen megvilágítja Kossuth Ferencnek egy elszólása. „Az én ajánlólevelem alapján választották Önt meg” dörögte haragosan egyik elpártolt védenca szemébe. Milyen szomorú a parlamentarizmusnak ez a torzképe: minisztertől kinevezett képviselő. És pártvezér, aki nem restelli ezt még érdemül is vallani! A parlamentarizmus ilyen alacsony fokán csak nem képzelheti senki, hogy ezen a nők még ronthatnának!

Anyá! Az anyaság dicsőítésének szokott hazug frázisai közül is élesen kirí Bródy Ernő, Haverda Mariska védőjének egy patetikus kijelentése. Amikor a vádlottak szabadlábra helyezését azzal tagadta meg a bíróság, hogy nincsen foglalkozásuk, Bródy dr. felkiáltott. „Haverda Mariskának van foglalkozása: anyá!” A közönség erre majd úgy tapsolt, mint egy szenzációs új kuplénak. Pedig üresebb szótalmot ritkán mondhat védő. Akármilyen megértéssel és elnézéssel ítélje is meg valaki Haverda Mariska esetét, akármennyire kívánja is

szabadlábra helyezését: bármely okból kívánhatja, de abból csak nem, hogy anyai foglalkozását folytathassa. Az anyaság állapot és nem foglalkozás. És az anyasággal ma összekötött foglalkozásokra, a gyermek nevelésére és ápolására az a szerencsétlen degenerált asszony bizony akkor is képtelen, ha anyja meggyilkolásában semmi része sincsen.

Nőstény politika. Kaas Ivor báró Justh Gyulát üdvözölvén, nőstény politikának nevezte a mai parlamentáris munkát. Pedig nekünk asszonyoknak semmi részünk sincs benne. Egyesegyedül férfiak csinálják. Ha majd az asszonyok is résztvesznek a politikában és jó politikai munkát végeznek majd, kétségtelenül azt fogja mondani a nemes báró: „Ezek az asszonyok valóban férfias politikát csinálnak.”

A Népszava igazságszeretete. Lapunk múlt számának egy glosszáját tollhegyre vette a Népszava. Feketlen gyűlöletének olyan klasszikus példája az a nekünk-rontás, hogy a szociáldemokrata asszonyok felvilágosítására leközljük az egészséget. „A feministák” címen azt írta:

„A feministák nem álltak meg a koalíciónak való kínálkozásnál. A jórészt rendezetlen felekezeti hölgyek – lapjuk legalább erre vall – a reverendás urakkal kezdenek kacérkodni. A „Nő és Társadalom” ezt írja:

Ki törődik a nővel? Csak a klerikalizmus. A többi politikai párt férfias önértéssel tekint el a nők felett. Kivéve, hogy egyik hébe-korba egy pohárköszöntőt áldoz a „hölgyeknek”, a másik meg egy életnélküli papírprogramot lóbáztat – különösen a feminizmus infékciónak veszedelmét – proletár asszonynak. A papi párt az egyetlen, amely az asszonyban fölismeri a gazdasági erővel egyenlő hatású társadalmi erő s amely azt a többi párttól háborítatlanul következetesen értékesíti, stb.

Ugyanazon lapszámban, amelyben ez a kis kacérkodás lenyomatódik, lenyomatódik egy dühös szocialistafaló cikk, amely nekiront a Népszavának azért, mert közölni merte egy sikkasztónak – aki véletlenül nő – a pártból való kizáratására vonatkozó határozatot a név megemlítésével. Ha férfi-eltársat kizár kebeléből a párt, azt megírni a feministák szerint sem bűn. A sikkasztó hölgyeknek azonban előjogot akarnak biztosítani, ha – ezzel a követeléssel üthetnek egyet az osztályok és nemek egyenjogúsításáért egyedül küzdő párton.

Schwimmer Róza, a jól megalapozott feminizmus megtestesítője és Molnár apát, amint egyesülnek a proletárgyűlöletben – elég pikáns látvány, az bizonyos.”

Úgy-e, ravasz kiserkesztése a glosszánknak? Az olvasók így nem tudhatják, hogy a nőket erőszakkal a klerikalizmus felé kényszerítő többi párt taktikáját hibáztattuk. Még el is hihetik, hogy lapunk és a nőmozgalom a klerikalizmust szolgálja. Ha ugyan akad az olvasókban annyi naivítás, amennyi rosszakarat elhallgattatta a Népszavával, hogy az ő idézetét még ez követte:

„A pap az asszony útján nyűgözi le a férfiakat, – pl. az újpesti keresztényszociálisok hírlapjában – tanácsolván: „Magyar asszony maga? Ne főzzön addig az urának, amíg az nem lesz a keresztényszociális egyeletnek a tagja!” De ennél még sokkal cifrább tanácsokkal is dirigálják az asszonyon keresztül a férfit. A többi párt pedig nem a maga elhanyagolása következményének rója fel a nő engedelmességét, hanem rövidlátó, öngyilkos kényelemszeretetből kitalálta a nő maradiságának a meséjét.” – Ezt persze nem lehetett volna a feminizmus ellen fordítani!

Urak a tárgyaláson. Ilyen című vezércikket vártunk Molnár Ferencről, akinek „Hölgyek a tárgyaláson” című komoly, objektív cikke dicséretes kivétel volt tavaly, amikor az egész sajtó felháborodva és cinikusan tárgyalta a dánosi cigánypör hölgyközönségét. Vajjon nem jutott e mindazoknak eszébe, akik akkor kultúra és erkölcs nevében tiltakoztak a télen asszonyok érdeklődése és „lelkese” ellen, hogy a szabadkai pör férfiszereplőinek mennyire megfelelnek a dánosi pör nőhallgatói? Várhat és érdemel-e finomult érzéseket anótól az a társadalom, amelynek egyes bírái, ügyészei nem tudnak egyebet látni a súlyosan megvádolt nőben sem, mint a nőtényt; nem tudnak vele szemben még a hivatalos érintkezésben sem emberi magaslatra emelkedni? Halottuk-e valaha, hogy a vádlottat keresztnévén szólítják újságírók, bírák, ügyvédek egyaránt? Hogy ruháját, kalapját részletesen tárgyalja a napisajtó, nem feledkezvén meg minden egyes darab áráról sem? Nem lehetne ennél kirívóbb szemléltető képet festeni a férfi- és női munkának különválasztásából származó súlyos következmények feltűntetésére. Ha azok a bírák és ügyészek gyermekkoruktól kezdve megszokták volna a közösen folytatott komoly munkát, akkor nem állanának ma ilyen bambán, pusztán állati mivoltukban a nő vádlottal szemben, akinek sorsáért ők viselik a felelősséget. Hisszük azt is, hogy női esküdtek nagyobb erkölcsi bátorsággal állottak volna meg helyüket és nem szökdöstek volna meg a nagy felelősség elől.

Gyermekszépségverseny. Megint egyszer lecsapolták a szülők hiúságát, a hivatalosan széppé avatott gyermekek fejlődésének örök kárára. Mikor értjük meg azt, hogy a gyermek teste nyugodtan fejlődhesék és biztos alapjául szolgálhasson későbbi szellemi életének; mikor fog földérlni a gyermek igazi százada, amelyben séma szülők, sem egyéb vállalkozók nem fogják fejteshének tekinteni a gyermeket, a társadalom biztos jövőjének egyedüli tényezőjét?

Női ügyvédek. Szentpéterváron egy bírósági tárgyalás alkalmával az ügyész kifogást emelt a női ügyvéd ellen. Csak azért, mert nő volt. Annyira méltóságán alulinak tartotta az ügyész, aki társaságban valószínűleg nagyon udvarias a hölgyekkel szemben és mindig előre engedi őket, hogy nővel, mint egyenrangú ellenféllel kelljen szembeszállnia, hogy – egyszerűen otthagya a tárgyalási termet. Az orosz közállapotok annyira rendezettek, hogy úgy látszik nem ismerik a restancia fogalmát, mert a szenátus alig pár nap alatt határozott is az ügyben: oly irányban, hogy nők ügyvédi gyakorlatra mindaddig nem bocsáthatók, amíg a дума ezzel a tilalommal ellenkező törvényt nem hoz. Vajjon így határozott

volna-e a bölcs szenátus, ha a дума nem kizárólag férfiakból álló testület lenne?

A tankötelesek erkölcsi neveléséről intézkedik a közoktatásügyi miniszter legújabb népboldogító rendeletében. Mosolyognunk kellene, ha a dolog nem volna olyan végtelenül szomorú: a tanítók, akiknek legtöbb helyen a legkínzóbb nyomorúsággal kell küzdeniük, mozdítsák elő a lelkészekkel „karöltve” az erkölcsi színvonal emelését; ugyan mivel? Gondoskodjanak róla, hogy a gyermekek rendszeren felöltözve járjanak iskolába (erre pénz kell, nem oktatás); akadályozzák meg a ponyvairodalom termékeinek terjedését (mindenekelőtt a Szent István társulat kiadványait kérjük kitiltani, mert azok valóságos receptjét adják mindennemű gonoszságnak); kísérik figyelemmel a gyermek viseletét az iskolán kívül is (nehogy valaha teljesen szabadnak érezhesse magát és megszokja a saját felelősségére történő cselekvést); továbbá last not least, a fiúk a leányoktól elkülönítve taníttassanak. Szóval vissza teljes gőzzel a középkor, a zárdai nevelés felé, amely folytonosan a „bűnös lelket” keresi a gyermekben és olyan káros gondolatokat kelt benne, amelyek egészséges gondolkodású gyermekben maguktól nem is támadnának. – Ahelyett, hogy a mai beteg társadalmat természetes neveléssel gyógyítani törekednék a miniszter, visszafelé akarja fordítani az idő kerekét az egyházi érdekek egyeduralma felé. Szerencsére gyöngé ahhoz még egy miniszter keze is! Sőt a főváros közoktatásügyi bizottságában örvendetes előjeleit láttuk annak, hogy a főváros polgárainak adójából nem sokáig lehet majd felekezeti tanítást segíyezni. Minél súlyosabb a reakció, annál gyorsabb lesz az ébredés.

A rendőrség a női öltözőkben. Az az „erkölcsvédő” szerep, amellyel a mai államok legtöbbje a rendőrséget felruházta, sajátos bogarakat tenyészt a rendőrközegek elméjében. A bécsi színházakban pl. a női öltözők inspekciónak érezték magukat feljogosítva akkor, amikor ott éppen öltözőkdttek. Ugyan mekkora bírsággal sújtaná a rendőrség azt a szegény embert, aki hasonló szeméremsertő viselkedést tanúsítana? Vagy talán azokat a naiv lelkeket akarták ezzel az eljárással felrázni, akik tényleg elhitték eddig, hogy az erkölcsökre erénycsószók ügyelhetnek?

Leányok tornája. Örömmel fedezzük fel egy napilap sportrovatában ezt a címet; de csakhamar csalódottan tesszük le az újságot. Nem rendszeres, testfejlesztő, egészséget biztosító mindennapi gyakorlatról van szó, hanem parádés tornaversenyéről, amelyen mindig azok jutnak legtöbb gyakorlatához, akik legügyesebbek, tehát arra legkevésbé szorul-

nak rá; amely anyákban és leányokban fölkelti a hiúság összes ördögeit, az apákból megkáromkodást vált ki, mert hiszen kék szoknyácska, fehér piquet-blúz rövid ujjal, sötét hajszalag, sötét harisnya, alacsonyarkú félcipő vagy torna-cipő e dicsőség nélkülözhetetlen előfeltételei. Az egész fővárosból mintegy 3000 leánytanuló vesz részt és „mindezek kivétel nélkül az előírt ruházatot viselik”. Gratulálunk a szakfelügyelő úrnak; vajjon hány napig kell némely családnak száraz kenyeret vacsoráznia, hogy kivétel nélkül megszerezhessék az előírt ruházatot?

A NŐI RUHÁZAT REFORMJA ÉS A POLITIKA.

Írta: SCH. R.

A feminista mozgalomnak álbarátai és ellenségei sohasem mulasztják el az alkalmat, hogy tanácsot adjanak a feministáknak, mit is csináljanak „inkább”. Természetesen mindig mást, mint ami a feministáknál éppen aktuális. Így most is, amikor a politikai jogokért folyó küzdelem áll homlokterében, ezernyi tanáccsal szolgálnak, mit kellene ehelyett csinálni.

A gyilkos kalaptű és fátoly nyári históriájából kifolyólag sokan a női ruházat reformját tartják a legégetőbb, a politikai küzdelemnél is fontosabb kérdésnek.

A jogi, gazdasági és társadalmi hátrányok úgy szorítják minden oldalról a nőket, hogy náluknál senki sem tudhatja jobban, hol töri a cipő a lábukat, tehát mire van szükségük. Így hiába akarják a jóakarata tanácsadók a fejlődés szigorú törvényeihez alkalmazkodó mozgalmat irányából kiközenteni.

Szerte a világon, ahol szervezett nőmozgalom van, vérbeli feministának csak azt ismerik el, aki tényleg a nő felszabadítását azzal kezdi, ami csak saját akaratán múlik: saját testének páncélok és divathóbortok alól való felszabadításán.

De ugyancsak mindenütt rájöttek arra, hogy ehhez az akarathoz is politikai jogokra van előbb szüksége a nőnek. A politikát jogokat az értük küzdő nők – hogy ezt annyiszor el kell ismételni – nem végcélként tekintik, hanem olyan eszköznek, amellyel az állami háztartásban a nemzet nagy családjában érvényesíthetik azt az akarataikat, melynek szinte megnyilvánulását is elnyomja a jogi alárendeltséggel megpecsételt gazdasági függőség. S ez a gazdasági függőség a ruhareformnak is egyik legnagyobb akadály.

A gazdasági függetlenséget olyan törvényhozási tettek biztosítják a nőnek, amelyeket csak maguktól a nőktől várhat el a társadalom.

Amíg a nők többsége a házasságot eltartási intézménynek nézi, amíg ezt az eltartási biztosítást a nemi jelleg legtermészetelenebb kidomborításával éri el, addig nincs igaza annak, aki a női ruházatkodás örültségeit a nők hiúságának tudja be. Az öltözködésnek emberi alakot megtagadó, testet és vele lelket is ölé mai formája nem egyéb, mint a nő nemi és gazdasági éhségének verseny-

kirakata. A törvényes vagy törvénytelen vevőnek szánt figyelmeztető. A magát észrevezetés élet-halál harca.

Hogy a nő ne szoruljon erre a természetellenes, nő méltóságot nélkülöző versenyre, ahhoz a szerelemnek más erkölcsi, a házasságnak pedig más jogi alapjára van szükség. Csupa olyan változás, amelyet nem erkölcsprédikációval, hanem a nő jogi és gazdasági helyzetének javításával érhetünk el.

Amíg a nő a gazdasági kényszer, a nevelés hiánya és az előítéletek hármak igájában járja le életét, addig a nő cicomázása a férfi hiúságának a jele.

Mert mindaddig nem egyébnek a kifejezése, mint a férfi azon követelésének, hogy a nő csinosítsa, díszítse, kendőzze magát ő érte. Mert különben nem veszi észre. Csak nem fárad azzal, hogy a nők ezrei közül kikeresse a neki legjobban tetszőt? A melyik külsőségekben lehangosabb, aki pompájával legjobban kirí, azt veszik észre. S minthogy a nő manapság egyrészt gazdasági eltartása, másrészt nemi ösztöneinek kielégítése érdekében eladásra szoruló portéka, nem pedig a természetes rendeltetés szerint a nemi kiválasztásban választó szerepet játszó önálló tényező, kénytelen a férfi kicsinyes hiúságának hizelegni, ha ezzel önmagát és utódait tönkre is silányítja.

A nőmozgalom egyik sarkalatos programpontja a női öltözködés észszerű és esztetikai megváltoztatása. Mert nemcsak a testi épséget, hanem a szép iránt érzéket is pusztítja a természetes formáknak fittyet hányó női öltözködés. De hogy ezen a téren különös nehézséget éppen a férfiak támasztanak, azt a mozgalomnak minden munkása tudja. Olyan eszköz után kell hát nyúlni, amely a férfi ellentállásának megkerülésével célhoz vezet. Ezt az eszközt a törvényhozói hatalomban látjuk. Nemcsak ennek közvetett, a nő és férfi viszonyát emberségesebb alapra helyező, hanem közvetlen hatásában is.

Az egyletesdi útján propagált reform minden országban csak néhány ezer nőt ért el. Ilyen elenyészően kevesen merték magukat túltenni a közönség, a család, talán a legintimebben közelálló boszankodásán, szörnyűködésén. Ilyen kevésnek engedi meg anyagi helyzetet hogy szabók és cipészek ellentállását drága pénzen letörje. Csak ilyen kevés asszonyban elég erős a nemi méltóságnak az az érzése, amely nem tűri, hogy az asszony a nemi vonzódás területén a természetes szerepeket felcserélve halljon versenyezni, holott neki a választás szerepe jár ki.

Dióhéjban megvan az igazság a következő adomában: A füzött nő a maga álláspontjának igazolására azt eszelte ki, hogy egy féltékeny imádója rálőtt s csak a füző vaspántjai mentették meg az életét. A füzetlen pedig azzal védekezett, hogy miattuk nem törik magukat annyira a férfiak, köztük nem lövöldöznek, őket tehát nem is fenyegeti annyi veszély.

Ez az: a testét a saját ízlése szerint gondozó és védő asszony, magyarán: a „reformruhás” bors concours áll.

Nagyon sok leány hiába védekezik a páncélos viselet ellent a sablonos férjhezadásban szülői kötelességteljesítésük legfőbb törvényét ismerő anyák és apák a legerőszakosabb módszerrel küzdenek a leányok egészséges ösztöne ellen. A férfiakat nem vonzaná így eléggé a leány!

„Ma megint négy centiméterrel összébb húztam az

Ilonka miederét”, hallottam egyszer egy anyát a bálteremben dicsekedni. A szomszédos hölgy irigykedve nézte a táncosa karjában levegő után kapkodó, derékban hihetetlenül összehúzó Ilonkát, akinek hullámzó keble világosan mutatta, hogy a tüdejének felét sem használhatja a lélegzésnél. „Slamos asszonyt nem tűrök”, mondja akárhány férj, akinek szemében az egybeszabott, füzönélküli ruha a „slamposág” kifejezése.

„Feministának néznének” válaszolta egy hölgy, amikor az orvosa reformruhát írt elő neki.

„Az irodámban nem tűrhetek slafrokos tisztviselőnőt” jelentette ki már sok főnök és csak a minap történt, hogy egy iskolaigazgató az először reformruhában megjelenő tanítónőt energikusan rendre intette, mert a gyerekek azt hihetnék, másállapotban van a kisasszony. Az ilyen példák is igazolják, hogy mai helyzetében csak a gazdaságilag teljesen független, vagy a különös erkölcsi bátorsággal megáldott nő merhet ruházatában önálló lenni. Az egyleti agitáció ezt a bátorságot neveli ugyan, de nem érhet el e téren annyit és oly gyorsan, mint amennyit politikai úton végrehajthatnának az ilyen reformra törekvő nők.

Egy németországi nagy város orvostársaságának meghívására előadást tartottam a női ruházat reformjáról. Még az előadáson jelen volt feministák is meghököltek és merészen tartották első pillanatban azt a következtetést, hogy a női ruházat reformja érdekében első sorban meg kellene adni a nőknek a választójogot.

De amikor azokra a törvényhozási tényekre hivatkoztam, amelyek e kérdésben sok országban döntöttek, akkor elismerték az okoskodás helyességét.

Nem sokáig sütkérezhettem azonban az „eredeti felfogásért” kapott bókokban, mert a vitában szót kért annak a városnak egy szabónője és táskájából elővett egy csomó cégét hirdető reklám cédulát, amelyben főképen ugyanazokra hivatkozott, amiről én szóltam volt. Arról ugyanis, hogy törvényhozási úton lehet és kell az ifjúságot a női öltözködés reformjára kényszeríteni. Az a kizárólag reformruhák készítésével foglalkozó szabócég felsórolta, hogy:

Bulgáriában 1904-ben kelt közoktatásügyi rendelet tiltja a fűző viselését és kötelezővé teszi a reformruhát a leánygimnáziumok tanulói számára.

Romániában 1902. június 1-én kelt közoktatásügyi miniszteri rendelet büntetés terhe mellett tiltja az összes állami leányiskolák tanulóinak a fűző viselését.

A tornaórák idejére Németország, Hollandia, Franciaország és Oroszország leányiskoláiban kormányrendelet alapján tilos a fűző viselete. Olaszország, Portugália, Angolország és Románia reformmozgalmának súlyt és politikai ízt az illető országok királynéinak vezetése ad. Ez a négy királyné megfelelő törvények alkotását akarja elérni. A fűzőben elpetyhült izomzatú nőkhöz hiába fordul a mozgalom: túlságosan bele vénültek a fűzőbe, mintsem hogy testileg és lelkileg új formákhoz szokhassanak.

Az új generációt kell az egészség és természetes szépség mindenek fölé helyezésének megnyerni. De az öltözködésében szülőitől függő gyermek izlését hiába nevel-

jük, ha a szülői akaratot nem tudjuk e téren megtörni. S azért nincs más mód, mint a törvényes kényszer.

Mindazokban az országokban, ahol a nők kikerültek a politikai kiskorúság neveléséből, a gyermeket fokozottabb mértékben védik. Törvényes eszközökkel csökkentik pl. a fiúk alkohol és nikotinfogyasztását és a leányok fűzőviselését. És a szülők, akik beletörődtek a gyermek újraoltásába, vagy egyéb hatóságilag előírt ceremóniába, ilyen úton ezt is megtanulták és meg fogják tanulni mindenhol, ahol ilyen törvényekkel kényszerítik a szülőket gyermekeik gondosabb testi nevelésére.

Még Kínában is a politikailag mindenható anyacsászárménak kellett a leányok lábelnyomoritása érdekében fellépni. Az európaiak Kínában hiába hadakoztak éveken át a lábelnyomoritás szörnyűsége ellen: csak a császárné hatalmi szava, a „rendelet” győzött és viszi most mind egészségesebb viszonyok felé a kínai nőket.

Addig azonban, amíg a nő nem függetlenítheti magát teljesen akarata szerint, amíg gazdaságilag apjától és férjétől, rosszabb jogi helyzete révén pedig a versenyben erősebb férfinél nagyobb mértékben függ a kenyér-adójától, amíg nemi ösztöneinek kielégítése gazdasági helyzetével a mai jog szerint törvényesen is össze van bonyolítva, addig a nő ruházódási bűnei is kizárólag a férfi autokráciájának terhére irandók.

Amikor a nők ennek az egyeduralomnak véget akarnak vetni, akkor mindazoknak a reformoknak érdekében küzdenek, amelyeket az emberek több-kevesebb jóakarattal a politikai küzdelem „helyett inkább” ajánlanak a feministáknak.

Előfizetési felhívás.

Kérjük a tisztelt előfizetőket, hogy az 1910. évi előfizetési díjat, 6 koronát lapunk kiadó hivatalába, VI., Andrássy út 83., december havában beküldeni szíveskedjenek.

SZEMLE.

Harkányi Ede meghalt: ifjan, munkás-sága kellő közepén, irodalmi sikerek és szer-vezési eredmények küszöbén; alig láthatta haj-nalodni is azt a kort, amelynek eljöveteleért küzdött. Sötétséget, babonát, előítéletet elosz-latni, a tudás világosságát terjeszteni: ez volt életének törekvése, tartalma. A nő felszabadí-tása épp oly szervesen beletartozott életének programjába, mint a munka rabságának meg-szüntetése és az ifjúságnak boldogságra neve-lése.

Alig múlt 30 esztendő, mikor a kérlel-hetetlen sors megállította munkás agyát és kezét; de máris az elvégzett munkának egész tömege tesz bizonyosságot nagy tudásáról, alkotó erejéről.

Első irodalmi művei: „A holnap férfiai” és „A holnap asszonyai” egy akkor még ki-forratlan tehetségnek szenvedélyes feljajdulásai az emberiség nemi nyomora, a nevelők meg-nem bocsátható mulasztásai, az e téren ural-kodó középkori felfogás ellen. „Babonák ellen” című későbbi műve a tudomány nyugodt vilá-gosságába helyezi a sötétség korszakából reánk maradt kárhozatos szellemi örökséget. Félben-maradt a jelenkori Magyarország történetét tartalmazó nagy műve; ebben részletesen sze-rette volna tárgyalni a nő helyzetét, de – mint ő maga sajnálkozva említette – forrásmunkát alig talált és hetekig tartó kínos keresésébe került, míg csak egy kevés anyagra is bukkant a Nemzeti Múzeum könyvtárában – Antropo-lógia cím alatt.

A nő felszabadításáról számos előadást tartott szerte az országban; cikkek útján is az eszme népszerűsítésére törekedett. Titkára volt a Társadalomtudományi Társaságnak, alelnöke a Szabadgondolkodás Magyarországi Egyesüle-tének és a Galilei-körnek, munkatársa a Husza-dik Századnak és lapunknak; mindenütt sikra-szállott a dogmák és előítéletek uralma ellen.

Mély megilletődéssel állottunk sírja mel-lett; munkaerőt veszítettünk, amelyet pótolnunk kell fokozott tevékenységgel. Fájdalmunknak fokoznia kell azt az odaadást, amellyel ügyün-ket szolgáljuk.

A Magyarországi Nőegyesületek Szö-vevénye november 13. és 14-én tartotta V. ren-des közgyűlését. A távollevő elnök helyett Rosenberg Augusztia alelnök vezette a közgyűlést; bevezető szavaiban a családnak nevelő feladatáról és az anya kötelességeiről beszélt. A titkár, jegyző, pénztáros és számvizsgálók alapszabályszerű jelentései után 12 indítványt tárgyalt és kettőnek kivételével fogadott el a közgyűlés; ezek megismétlései vol-tak régebben letárgyalt indítványoknak. Az elfo-gadott indítványok tárgyai; a cselédtörvény re-

víziója; választójogi szakosztály alakítása (erről bőven szól lapunk vezető cikke); a nevelőnők helyzetének javítása és nyugdíjának biztosí-tása; a latin nyelvi oktatásnak mind leány-, mind fiúközépiskolákban csupán a 4 felső osz-tályban tanítása; az iskolai lövőgyakorlatok és zászlóaljak megszüntetése; a közgazdaság-tan tanítása a felsőbb leányiskolákban; a gyári munkabérek kifizetése célszerűbb időben, (az alkoholelleses mozgalom érdekében); kötelező orvosi bejelentés és fertőtlenítés tuberkulózis esetében; az iparfelügyelet elválasztása a kazán-vizsgálattól, kiegészítése kereskedelmi és mező-gazdasági felügyelettel; tiltakozás a nőalkal-mazottak egyes kategóriáit fenyegető cölibátus ellen.

Az indítványok letárgyalása után K r a j n e r Margit canadai úttjáról és a Nemzetközi Nőszövetség ottani közgyűléséről számolt be.

Az International Council of Women állandó bizottságaiba a következőket küldte ki a köz-gyűlés: a sajtóügyi bizottságba Zempléni Gyulánét, a pénzügyibe Krajner Margitot, a béke-és választott bíróságba Zipernovszky Károly-nét, a női szavazatjogiba Schwimmer Rózsát, a nevelésügyibe Glücklich Vilmát, a közegészség-ügyibe Zsilinszky Mihálynét, a ki és bevándorlásügyibe Hampelné Pulszky Polixenát, a törvénygyűjtő bizottságba Percelné Kozma Flórárt, a leánykereskedem ellenibe Dessewffy Emmát.

Végül Dessewffy Emma előadása követ-kezett: Hol keressük társadalmi bajaink orvos-lását? amelyben a nevelés jelentőségét fejte-gette a társadalom ethikai színvonalára nézve.

A választójogi nőmozgalom köréből. Fran-ciaország: Franciaországban hosszú ideig gyöng-e lábón állt a nőmozgalom. Mostanában annál erősebb lendületet vesz; rövid idő alatt immár a második választó-jogi szervezet alakult „Ligue Rationaliste pour l'Extension du Suffrage universal aux Femmes” címen. Az új liga elnöke Nelly Roussel. A párizsi Collège de France mos-tani szemeszterében Flash tanár a női választójogról tart kollégiumot.

Anglia: Az angol suffragettek lapja, a „Votes for Women” két évvel ezelőtt mint kis terjedelmit havi lap indult meg kétezer példányban. Ma már hetilap és a példányszáma elérte a harmincezetet.

Manchesterben nagyszabású mérkőzés volt nemrégi-ben a női választójog hívei és ellenzői között. Welldon püspök elnökölt az ülésen, mely körülbelül háromezer ember jelenlétében folyt le. A választójog elleni liga és a választójogi szövetség 2-2 szónokot küldtek ki az ülésre, akik mellett még több felszólaló is résztvett a vitában. A választójogi szövetség szónokai egyre több szimpátiára találtak a közönség körében, úgy hogy az ülés végén, amikor szavazásra került a sor, körülbelül ötvenszerez többségben voltak. A szavazás eredményét olyan kitörő lelkesedéssel üdvözlötték, amilyenre a hig-gadt angoloknál talán még sohasem volt eset. Angol

lapok szerint történelmi jelentőségű volt a győzelem, amelynek az értékét csak fokozza, hogy becsületes, kemény munka eredménye.

Svédország: Az elmúlt két hónapban öt új egyesület alakult a nők választójogának kivívása érdekében. A választójogi egyesületek száma most már 152.

Németország: A bajor országgyűlés 17 választójogi egyesület petíciója alapján október elején a nők választójogának kérdésével foglalkozott. Az indítványozók általános választójog törvénybe iktatását kérték minden 20 éven felüli nő számára. Az előadó azt indítványozta, hogy a kérdés felett egyszerűen térjenek napirendre, egy szociáldemokrata és egy szabadelvű képviselő azonban a fontos és történelmileg indokolt kérdés beható tárgyalását kívánták. A centrum többsége mindamellett a kényelmesebb megoldást választotta és az előadó indítványát fogadta el.

Dánia: A radikális párt törvényjavaslatot nyújtott be, mely szerint minden büntetlen előéletű, nagykorú férfit és nőt megillet az aktív és passzív politikai választójog, kivéve azt, aki gondnokság alatt van és aki a választást megelőzőleg egy éven belül közjótékonsági támogatásban részesült és a kapott összeget nem fizette vissza. A miniszterelnök a választójogi nőszövetség kérdésére kijelentette, hogy a kormány ezzel a javaslattal teljesen egyetért.

A tót asszonyok ... Lapunk egy figyelmes olvasója tótoklakta vidékről írja: „Itt feminista szempontból érdekes dolgokat tapasztalok. A tót parasztasszonyok sokkal érettebbek a választójogra, mint a férjük. Az utóbbiak folyton be vannak rúgva, míg ők soha. Dolgoznak, keresnek és ha marhavagy földvételekre kerül a sor, nem egyszer az ő józan szavuktól függ az üzlet megkötése. Bizony az én nemem itt az ökörhöz hasonlít, akit az asszony reggel munkába kerget, este pedig az itatóból (értsd kocsmából) hazakerget. Holott az asszony épp úgy dolgozik, mint az ura, nem iszik, emellett gyermekeket hoz világra, szoptatja, felneveli őket. Szavazni azonban nem szavaz! Szóval, éljen a nők választójoga!”

A nők szakszerű ipari képezése érdekében szövetség alakult Maria Lischnowska és dr. Alice Salomon vezetése alatt. A szövetség egyrészt befolyásolni kívánja a szülőket, – az iskolák útján is – hogy leányaikat ne értéktelen kurzusokba, hanem rendszeres iskolákba küldjék, másrészt pedig az iparosokat kívánja a céhek és testületek útján arra felhívni, hogy leányokat is vegyenek fel tanulók gyanánt, annyival inkább, mert az érvényben levő ipartörvény ipari képezés terén nem tesz különbséget férfi és nő között.

Az osztrák nőegyesületek szövetsége Troppauban tartotta meg ezidei közgyűlését, amelyen Ausztria nagyobb nőegyesületei mind képviselve voltak. A közgyűlés elé terjesztett jelentésből kitűnt, hogy a szövetség lépéseket tett leányok számára felállítandó reáliskolák, a koedukáció fejlesztése, női iskolai és iparfelügyelők alkalmazása, a nők és gyermekek jogi helyzetének javítása, a

büntető törvénykönyv revíziója, a bábák helyzetének javítása és az alkoholizmus leküzdése érdekében. Az iskolaügyi bizottság női iskolaorvosok kinevezését sürgette és tanárnők alkalmazását a fiú-középiskolákban. A magántanítónők díjazásának rendszeresítését is tárgyalta a szövetség. Az ipari szakosztály azzal foglalkozik, hogy az ipari és műipari pályákról ismertető füzetet adjon az iskolából kikerülő leányok kezébe. Az alkohol ellen küzdő szakosztály a kötelező alkoholelles tanításnak az iskolák tantervébe való felvételét kérte. A békeszakosztály arról referált, hogy az osztrák nők, bár a háború veszedelme közelről fenyegette őket, nem mutattak elég érdeklődést a békemozgalom iránt. A közgyűléssel kapcsolatosan több nyilvános ülést is tartottak, melyek egyikén a bécsi etikai társaság titkára tartott előadást „Morális tanítás az iskolában és otthon” címen. A közgyűléssel egyidőben megalakult a dolgozók nők szövetségének troppau-i fiókja. A bécsi választójogi bizottság is tartott ugyanakkor nagy nyilvános propaganda-ülést.

Követésre méltó példa. Egy nemrég elhunyt földbörtokosnő, Wertheimerné asszony úgy végrendelkezett, hogy halála után hat hónappal az Osztrák Általános Nőegyesületnek harmincezer korona fizetendő a hagyatékából, minden levonás nélkül. Ugyanilyen összeget kapott az egyesület 1900-ban az elhunyt testvérétől, báró Springer Ottótól, aki a nőegyesület törekvéseinek szintén lelkes pártfogója volt és anyjával is tétetett egy ezer koronás alapítványt az egyesület tanácsadó irodája javára.

Új foglalkozás nők számára. Az angol Local Government Board új pályát nyitott meg nők számára. Az egészségügyi hatóságokat felhatalmazta, hogy nőket alkalmazzanak egészségi felügyelők gyanánt. A feladatuk abban áll, hogy a gyermekágyas asszonyokat önmaguk és csecsemőik ápolására kioktassák. A felügyelőnők fizetése évi 2400 koronának felel meg.

Nők ipari szakoktatása Ausztriában. Az osztrák központi iparoktatási bizottság legutóbbi ülésében nagy lelkesedéssel egyhangúlag elfogadta Klimburg báró osztálytanácsosnak azt az indítványát, melynek értelmében az összes ipari szakiskolák megnyitandók a nők számára.

A francia köztársaság elnöke egy nemrégiben nála járt tanítónő-küldöttség előtt a következő kijelentést tette: „Teljes szívemből kívánom, hogy a nők és férfiak jogegyenlősége megvalósuljon. Eddigi törvényeink, sajnos, nem ismerik ezt a jogegyenlőséget. Remélem azonban, hogy ez meg fog szünni. Miért tennénk például különbséget szolgálat és fizetés tekintetében tanítók és tanítónők között?”

Miniszterelnökné és parlamenti gyorsíró. Nem két külön egyénről van szó, hanem Dánia új miniszterelnöke, Zahle úr feleségéről. Zahle asszony már régebben tagja a dán országgyűlés gyorsirodájának és ezt a szerény hivatalát megtartotta most is, amidőn férjét az ország első tisztviselőjévé nevezték ki. Ez az asszony tehát a szó szoros értelmében osztályosa lesz férje munkájának. Kétségtelen, hogy több politikai érettséggel és hozzáértéssel kíséri a férje munkásságát, mint azok a politikus-feleségek, akiknek a „működése” a pusztá reprezentálásban merül

ki. Mindenesetre érdekes és tipikusan északi józanságról tesz tanúságot Zahlenének az az elhatározása, hogy férje magas állása mellett is ragaszkodik rendszeres munkájához és gazdasági önállóságához.

Női folyóirat Törökországban. Az új-török mozgalom egyik vezetőiének szerkesztésében folyóirat jelenik meg Konstantinápolyban, amely a török nők szellemi és morális színvonalának emelését tűzte ki feladatául. A lap havonként jelenik meg, már eddig is több ezer példányban.

Küzdelem a leánykereskedelem ellen. Soha annyi hírt a leánykereskedők üzelmeiről nem kaptunk, mint mostanában. Alig van nap, hogy az újságok tetten-érésekről, letartóztatásokról, esetleg rendőri „tévedésekről” ne referálnának. A büntetések azonban, amelyek ezeket a letartóztatásokat követik, még a szigorított törvény mellett is oly csekélyek, hogy semmiképpen sem állanak arányban az üzlet jövedelmezőségével. Az egyre növekvő veszedelem láttára nem maradhatott tétlen a társadalom és nagyarányú akció indult meg világszerte a leánykereskedelem leküzdésére. A Bécsben megtartott nemzetközi konferencia voltaképpen csak a madridi kongresszust készítette elő, de azért már itt erősen szembekerültek egymással az abolició és a reglementáció hívei. A bécsi konferenciából mi is kaptunk valamit: Mr. W. A. Coote és Mlle Humbert előadásait, akik hozzánk is lerándultak, hogy a leánykereskedelem szervezésére és főleg az ifjú leányok védelmére kioktassanak bennünket. Az így felkeltett érdeklődést arra használta fel a „Magyar Egyesület a Leánykereskedelem ellen”, hogy kilépve eddigi csendes elvonultságából, nagy nyilvánosság előtt tartotta meg ezidei közgyűlését. Az egyesület elnöke megnyitójában konstata, hogy a nemzeti becsület kívánja, hogy a „hungara” vádjával szemben a társadalom felvegye a küzdelmet. „Rossz hírünk megvan”, mondta az elnök, „akár való, akár valótlan a vád, kötelességünk eloszlatásán munkálkodni és ez főképpen ennek az egyesületnek a feladata.”

Hogy ennek a feladatának megfelelőhessen, választott a közgyűlés elnököt, 3 alelnököt, 9 titkárt, 21 igazgatót és száztagú választmányt. Mindennek dacára bizonyos pesszimizmussal nézünk az egyesület működése elé egyrészt azért, mert félt, hogy a sok szakács elsózza a levest, másrészt mert ezt a munkát is csak tünetkezelésnek tartjuk, a nő gazdasági és politikai egyenjogúsításában rejlő radikális gyógyítással szemben.

Florence Nightingale a nők választójogáért. Az angolok nemzeti hőse, a betegápolás világhírű apostola, Florence Nightingale már 1871-ben állást foglalt a nők választójoga mellett. Az ő neve is rajta van azon a memorandumon, melyben kétezer asszony kérte 38 évvel ezelőtt a választójognak a nőkre való kiterjesztését. Azóta is állandóan megtalálható a neve a nők választójogáért küzdő egyesületek tagjegyzékében.

A női munka térfoglalása. Egy badeni faluban nemrégiben tette le a mestervizsgát Németország első női pékmestere, aki pék- és cukrászműhelyén kívül egy kávéházat is vezet. – A bécsi üvegesek ipartestülete két női üvegeséget jegyzett be tagjai sorába. – A drezdai sör-

főző-szakiskolán most tette le az első nő a sörfőzői szakvizsgát. – Erdélyi Szerén Budapesten egyhangú eredménnyel építőmesterei vizsgát tett. Mint nőtisztviselő kezdte pályáját és egy műépítész irodájában tisztviselői munka közepette sajtótította el a műszaki alapismereteket. Ugyancsak építőmesterei vizsgát tett Budapesten Préda Ilona is. Halmágyi Ilona oki. gyógyszerész Szilágynagyfaluban gyógyszerertárt nyitott. A bécsi egyetem filozófiai fakultásán az előadás művészetének lectorává nevezte ki a minisztérium Lewinski Olga udvari színművésznőt. Lewinski asszony már a második női tanerő a bécsi egyetemen. Az első dr. Richter Elza, az angol nyelv magántanára. Trieszt város tanácsa Marpurgo Nina bárónőt a városi művészeti és történelmi múzeum igazgatójává nevezte ki.

Nőmozgalom Egyiptomban. Egy előkelő egyiptomi beduin-sheik felesége, aki irodalmi téren már régebben küzd a nők egyenjogúsításáért, a személyes propaganda eszközéhez folyamodott. Mintegy 200 asszonyból álló gyülekezet előtt nagy érdeklődés mellett beszélt a monogamiáról, a válás és a nőnevelés reformjáról, továbbá a nők választójogáról.

Új női iparfelügyelők. Ausztriában, Brünnenben, Prágában, Grácban és Lembergben neveztek ki újabban nőket az iparfelügyelőségekhez. Valamennyien a konfekcióiparhoz vannak beosztva.

Különfélék. Liverpool városa beválasztotta képviselőtestületébe Miss Eleonor Rathbonet, aki a liverpooli nők választójogi szövetségének titkára. – A svájci egyetemeken a nőhallgatók száma a legutóbbi tíz évben több mint négyszeresére emelkedett. – Az Egyesült-Államok munkügyi hivatala asszisztensi minőségben alkalmazta Mason asszonyt, aki már évek óta működik mint ipari és kereskedelmi felügyelő. – A prágai cseh tudományegyetem nemzetgazdasági ösztöndíját Tdnitser Mária asszonynak ítélte oda, azzal az utasítással, hogy textilipari üzemeket tanulmányozzon.

IRODALOM.

BEÉRKEZETT MŰVEK.*

Kenedi Géza: Szociológiai nyomozások. Budapest. Franklin Társulat. 2 kötet. Ára 8 K.

Dr. Szilárd Odón: Stirner és bölcselete. Budapest. Deutsch Zsigmond és Társa.

Dr. Schack Béla: A magyar kereskedő könyve. III. kötet. Budapest. Révai Testvérek.

Vadász Norbert: Dukai Takách Judit élete és munkái. Budapest, Franklin-Társulat. Ára 3 K.

Pusztai Béla: Párisi feljegyzések. Budapest 1910.

Max Winter: Die Jugendgeschichte eines Findekinde. Ernst Reinhardt, München. M 1.

Prof. A. Forel: Sexuelle Ethik. Ugyanott. Mi. – Ethische und rechtliche Konflikte im Sexualleben. Ugyanott. M 1.

FOLYÓIRATOK:

Egyesült Erővel. Szerkesztik Percelné Kozma Flóra és Szemere Ilona. Kiadja a Magyarországi Női Egyesületek Szövetségének Tanácsa. Előfizetési ára évi 3 korona.

The ForeRunner. Megjelenik havonként. Szerkesztik Charlotte Perkins-Gilman. Kiadja The Carlton Company, New-York. Előfizetési ára évi 1 dollár.

The English woman. Megjelenik havonként. Kiadja Mrs. Grant Richards. London S.W. F. Carlton Street. Ára füzetenként 1 shilling.

* Bírálataikat fenntartjuk magunknak.

A gyermekvédelem bölcelete. Szociológiai tanulmányok a gyermekvédelemnek a szocializmussal és a darwinizmussal való viszonyáról. Írta dr. Engel Zsigmond ügyvéd. Budapest, 1908. A szerző kiadása. Ára 12 korona.

A szerkesztőség volt szíves felkérni, hogy lapjában ismertessem „A gyermekvédelem bölcelete” című művemet. A felhívásnak, bár az rendkívül kényes feladatot ró rám, örömmel teszek eleget.

Egyrészt azért, mert több mint egy év óta dolgozom és pedig művem iránt nagy szigorúságot tanúsítva munkám német átdolgozásán és így talán joggal felcsaphatok én is művem kritikusanak, másrészt azért, mert az önkritika keretén belül alkalmam nyílik, amire már régóta várok, néhány őszinte nyilatkozatot is tenni.

Minthogy művem kiadása másképp nem volt lehetséges, 1908. év tavaszán ráfanyalodtam arra, hogy művemre előfizetőket gyűjtsék. Úgy gondoltam, hogy az anyagi siker, ámbár vagy talán ép azért, mert érte nem a legszebb eszközökkel kell küzdenem, nem lesz valami kiváló, de annál jobban meg leszek elégedve az erkölcsi sikerrel. A mű megjelenése óta már egy év telt el. Várakozásomban csalódtam. Az anyagi siker fényesebb lett, mint gondoltam s a kíváncsiaknak elárulhatom, hogy könyvemre rá nem fizettem, de nem is nyertem rajta, ami Magyarországon már kiváló eredmény. Ami azonban az erkölcsi sikert illeti, az bizony a vártnál jóval kisebb volt: a napilapok, minthogy a bírálati példányokhoz ismertetés helyett a munka alapos áttanulmányozását kérő levél volt csatolva, 3-4 lap kivételével meg sem említették művemet, a hivatalos körök zokon vették a magyar állami gyermekvédelemre vonatkozó egynéhány kicsinylő megjegyzésemet, csak a jogi, társadalomtudományi lapok némelyike s az orvosi lapok majdnem mind ismertették és bíráltatták könyvemet.

Hogy könyvem megírását mi tette szükségessé, azt könyvem „Előszófele” című fejezetében részletesen kifejtem. Elmondom ott, hogy ámbár a XX. században, a gyermek századában nemcsak a gyermekvédelem, hanem a szocializmus és a darwinizmus is óriási jelentőségre emelkedett, a gyermekvédelemmel foglalkozó teménytelen munka közt egyetlenegy sem találtam, amely a gyermekvédelemnek a szocializmushoz és a darwinizmushoz való viszonyát tenné tüzetes vizsgálat tárgyává.

Azonban a munka nem elégszik meg az említett viszony kifejtésével. Túlmegy tulajdonképeni célján. Dacára annak, hogy az „Előszófele” kifejezetten azt mondja: a könyvnek egyáltalán nem az a célja, hogy a gyermekvédelemről szükséges tudnivalókat tartalmazza, a könyv mégis a gyermekvédelem egész rendszerének kifejtésére helyezi a súlyt, úgy tesz, mintha a gyermekvédelemnek rövidre szabott tan-, illetve kézikönyve is kívánna lenni. Kiténik ez a könyv tartalmából is.

A könyv egy „általános” és egy „különös” részre oszlik. Az általános rész fejezeteinek címei: „Előszófele”, „Szocializmus és fejlődéstan”, „Szocializmus és gyermekvédelem”, „A nevelésről”, „A népesedési statisztikának (demográfának) fontosabb idevágó adatai”, „A népesedési tan néhány elve”, „A gyermekhalandóság okai különös tekintettel a csecsemőhalandóságra”, „A gyermekvédelem

szervei és közegei.” A különös rész három alrészre oszlik, ú. m. magánjogi, büntetőjogi és közigazgatási jogi részre. A különös rész fejezeteinek címei a következők: „Házasság és szülői hatalom”, „A gyámság és a kiskorú korlátolt cselekvőképessége”, „A törvénytelen gyermekekről”, „Néhány gyermekvédelmi szempontból fontos magánjogi intézmény”, „Az ifjúkorúak kriminalitása”, „Büntető eljárás”, „A prostitúció”, „Bűncselekmények gyermekek ellen”, „Gyermekvédelem a születés előtt, a születésnél, közvetlenül a születés után”, „A csecsemővédelem”, „Lelencügy és dajkaügy”, „Női munka és gyermekmunka”, „A gyermekek egészségétől”, „A népiskola”.

Magam mondom az „Előszófele”-ben, hogy a könyvemben foglalt összes kérdésekhez, minthogy azok a tudomány számtalan ágába és szakába tartoznak, nem értek, mert nem is érthetek. Örömmel konstatalhatom, hogy a kritikusok szakismereteim hiányossága tekintetében nem voltak velem egy véleményen, és csak azt kifogásolták, hogy e tekintetben túl őszinte vagyok. Szerintök ez őszinteség, akár helyén van, akár nem, alig alkalmas arra, hogy az olvasóban a könyv értéke felől túlzott véleményt keltsen.

Kifogásolták a kritikusok a könyv tartalmi és stílusbeli egyenlőtlenségét: némely kérdésről csak ép legáltalánosabb, legbanálisabb igazságok vannak könyvemben, némely kérdés konkrét és aktuális részleteibe nem hatolok bele, holott számos jelentéktelen kérdéssel előszeretettel foglalkozom; a könyv lexikonszerű, rendkívül tömör, részekre, fejezetekre, pontokra, alpontokra van osztva; a könyv néhol megdöbbenően unalmas, másutt pedig túlzottan lelkes és fellengző.

Kifogásolták a kritikusok, hogy nem citálok írókat s nem közlök statisztikai adatokat.

Kifogásolták a kritikusok, hogy a könyv rendkívül agresszív, túlzott szocialista álláspontot foglal el, hogy a magyar gyermekvédelmi viszonyokat rendkívül igazságtalanul bírálja anélkül, hogy az egyes konkrét hibákra rá merne mutatni.

Szánom-bánom bűneimet. De nem tekintek mindent bűnnek, amit kritikusaim bűnömül rónak fel. Törekedtem arra, hogy a német átdolgozás ne szenvedjen az általam beismert bűnökben: a pontokra, alpontokra való osztást itt már mellőzöm; az előszó büszke, sőt mondhatni arrogáns modorát mérsékelem; a banális igazságokat egyszerűen kihagyom; az aktuális kérdésekre nagyobb súlyt helyezek; a kérdések konkrét részleteibe inkább hatolok be; az egyes kérdések között levő összefüggés feltüntetésére nagyobb súlyt helyezek; könyvemnek tankönyvszerű jelleget adok, amit már alnémet cím „Grundfragen des Kinderschutzes” is kiténtet; a gyermekvédelemnek a szocializmushoz és a darwinizmushoz való viszonyát nem hanyagolom el, de a túlzott szocialista állásponttól lemondok; a magyar gyermekvédelmi viszonyokról tárgyilagosabban nyilatkozom és azokat sokkal több esetben hozom fel példának, mint „A gyermekvédelem bölceleteiben”.

A német átdolgozás majd csak meg fog jelenni. Pontosan megmondani azt, hogy ez mikor fog megtörténni, nem tudom. Remélem, 1910-ben meglesz. Akkor

majd a magyar olvasóközönség meg fogja ítélni, mennyiben követtem a kritikusok szavát, mennyiben segítettém „A gyermekvédelem bölcselése” hibáin. Reményem, hogy az ítélet kedvező lesz. Valószínű, ami ugyan nem sokat jelent, hogy a német könyvből talán még Magyarországon is jóval több példány fog elfogyni, mint amennyi elfogyott a magyarból. Bizonyos, hogy a németek közül sokkal többen, és ami a fő, sokkal alaposabban fogják ismertetni és megbírálni könyvem, mint ahogyan ezt a magyarok tették. A németek nem fognak róla hozni olyan fellengző dicsérettel teli ismertetést, mint amelyet például a „Népszava” bizonyos szocialista célok szolgálatában hozott, de nem is fogják olyan igazságtalanul lerántani, mint ahogyan azt például a Magyar Társadalomtudományi Társaság hivatalos közlönye tette. Hiába: tudományos könyvről objektív kritika Magyarországon csak akkor jelenik meg, ha maga a szerző írja meg művéről a bírálatot. DR. ENGEL ZSIGMOND.

ASSZONYOKRÓL – ASSZONYOKNAK.*

Írta: GALLOVICH JENŐ.

Reáfogják a nőre, hogy gyöngé, ingatag és mégis, ha egyszer megtéved, megölik.

Ha a házasságtörésen ért férfival szemben a nők a megtorlásnak ugyanezen durva eszközét használnák, nem maradna élő férfi a földön.

*

A társadalom berendezésében a ma asszonyának sorsa ingoványra épül. – Iránytű nélkül tengerre vetődött sajka. Hányódik, vetődik, sohasem tudja egyikük sem, mely pillanatban zúzódnak össze.

Csak egy parányi sziklaszilárd alapot érezne talpa alatt, ki tudná küzdeni könnyű szerrel boldogságát minden asszony.

*

Az asszony születésénél fogva egyenlő erős a férfival. Gyöngévé csak később lesz, férfiak nevelik azzá, kedvükért ölti magára azt az arcot, amely a ma férfinak annyira tetszetős.

*

Hű, valódi képe csak annak az asszonynak van, aki már felküzdötte jogait és érzi ennek következtében erejét.

*

Mindenkit egyaránt kell, hogy érintsen a nőkérdés súlyos problémája.

Kinek lánya nincs, annak volt egyszer anyja ...

Ritka házasság, melynek kölcsönös szerelem az alapja. Megélni a legtöbb esetben csakis úgy képes a ma asszonya, ha elaludja magát. Névért, aranyért, – egyre megy, ha egyszer nem a lelke sugallatát követi.

Lehet tovább tétlenül túrni, hogy egy ember érvé-

* Mutatvány szerzőnek „Föld” című kötetéből. Kiadja az Athenaeum Irod. és nyomdai r.-t. Budapest, 1909. Ára?

nyesülésének, ki egyik esetben anyánk, más esetben leányunk, erkölcsstelenség legyen az alapja?

Minden viszony, az is, amely a házasságon vagyis az emberek által saját boldogtalanságukra épített mesterseges korlátokon kívül támadt, ha kölcsönös szerelem az alapja, szent.

*

A nő szabadsága – a férfi szabadsága és egyedüli alapja mindkettőjük tartós boldogságának.

*

A nő függetlenségének megóvásával egyidejűleg összeomlanak azok az ódon falak, melyeket századokon át emelt magasra emberi korlátoltság.

*

Boszorkány-égetés, istenítélet századokon át tartott, míg elmúlt. A nő vigasztalan helyzete évezredek óta tart, de már látszik vigasztaló fénye a közeledő szebb jövőnek.

Az emberi függetlenség alapja az anyagi erő. Küzdjék ki a nők függetlenségét és abban a pillanatban eltűnik az utcáról az utolsó perdita is.

*

A nő erejének megszerzésével egyidejűleg megnő az erkölcs, a boldogság általánosabb lesz, a nő elfoglalja helyét a férfi mellett és a nők maguk kövezik meg azt az eltévedt leányt, aki női méltóságáról megfélemlítve kimerészkedik az utca aszfaltjára.

*

Kiküzdeni, megtartani és megőrizni boldogságot csakis erőre jutott ember képes.

*

Nők függetlenségét csak nők szerezhetik meg. Hasztalan várják másoktól való megváltoztatását annak, mit maguk jónak tartanak. Ha nem érzik maguk mai helyzetük ferdeségét és lealázó voltát, mások nem fogják azt meglátni soha.

A ma férfiai csak az esetben segítik a nőt, ha az előbb az övéké lesz. Ha nem hajlik szavukra, kilölik. És kilölik akkor is, ha enged – de valamivel később.

*

A nő éppen úgy születik a férfiéért, mint a férfi a nőért. Egymás mellé vannak rendelve és az alkalmazkodás is kölcsönös.

*

Emberi élet tartalma a boldogság, és a boldogság keresésében egyforma jog illeti meg mindkét nemet. Durva jog az, amely csupán a férfinak akarja biztosítani a választás szabadságát. Megdől az az egyenlőtlenség azonnal, amint alapot érez a lába alatt a nő.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Aradi feminista: A rengeteg sok hasonló eset között az említett ügy, úgy látszik, elkerülte figyelmünket. Ha az akkori sajtónyilatkozatokat láthatnánk, esetleg visszatérnénk az ügyre. Egyébként pedig igazi feministáktól elvárjuk, hogy ne névtelenül levelezzenek a szerkesztővel.

Ügyvezetőség:
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.

Pénztáros:
HILLERNÉ BOLBERITZ
GEORGINA
V., Asany János-u. 1.

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.

Tagsági díj tetőzés szerint; legalább évi 10 korona.

Gyakorlati Tanácsadó
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.

Hivatalos órák: kedden
és pénteken 6—8-ig.

**Magántanítónők elbe-
lyezése ugyanekkor.**

**Az év utolsó hónapja kezdődik; a hátra-
lékos tagsági díjak sürgősen beküldendők!**

**A politikai propaganda költségeire újabban
adakoztak:**

B. E. 10 K, Lauer mann Gizela: 1.80 K, Dr. Markos Dezső 10 K, N. N. 4 K, Pogány Willy London (könyvek, nyomtatványok, plakátok) 32.20 K, Sulyok Ylida 50 K. Cédulagyűjtések: Mrs. Coblenzer és Mrs. Haussmann (Washington és New-York) 10 K, Engel J. dr. és neje, Nagysurány 10 K, Gémessy Aranka, Lócse 10 K, Háziipari termékek eladása Nagysurány 7 K, Hübsch Micike, Hölak 10 K, Hübsch Gertrud, Hölak 10 K, Kurzweil Gáspárné, Ersekújvár 10 K, Marczel Józsa, Nagysurány 1.50 K, Mierka Frigy esne, Nagysurány —70 K, Rottensteiner Annuska 8 K, Skat- és tarok ját-szók, Nagysurány 10.20 K, Schlesinger Liddy, Trencsén 10 K, Schlesinger Margit, Nemsó 10 K, Schnur Nelly 7 K, Schwimmer Franciska, Kaposvár 5 K. Trencsén-telepcsi asztaltársaság 7 K, eddigi kimutatásunk 291260 K, összesen 3147 K.

DECEMBERI MUNKATERV.

Októberi határozatunk értelmében **Kérjünk** a szokásos udvariassági ajándétkot (virág, cukor stb.) **helyett adományt egyesületünk vagy lapunk javára.**

Könyvtári órák: Kedden ½6-½7; a betűrendes könyvjegyzék elkészült.

8-án, szerdán d. u. 4 órakor egyesületünkben: **Pályaválasztási értekeztet felnőttek számára.**

15-én, szerdán este 6 órakor egyesületünkben: **Szülői értekeztet,** melynek tárgya: Büntetések és jutalmak szerepe a nevelésben. Előadó Deményné Peisner Elta székesfőv. tanítónő. Vendégek 40 fillér belépődíjat fizetnek.

NOVEMBERI KRÓNIKA.

Gyermekvédelmi értekeztet tartottunk nov. 8-án Szirmay Oszkárné elnökle alatt, Szana Sándor dr. tag-társunk, az áll. gyermekmenhely igazgató-főorvosának és a menhely hivatásos telepfelügyelőnökének jelenlétében. Tagtársaink beszámoltak ellenőrző látogatásaikról és azok eredményéről; sok hasznos tájékoztatással szolgáltak a menhely vezetőségének, amely elismeréssel adózott buzgó és lelkiismeretes munkájuknak. Újabb jelentkezéseket elfogad és útbaigazítással szolgál a gyermekvédelmi bizottság főttnvezett elnöke (V., Perczel Mór-u. 2. Telefon 37-43.)

Ifjúsági értekeztetünk illusztris előadója, Alexander Bernát dr., a nála megszokott mélyenjáró elmélkedéssel és művészi formában tárgyalta az önképzés problémáját, amelyre vonatkozó nézeteit 7 tételbe foglalta össze:

1. Valakit képezni csak úgy tudunk, ha ismerjük magát az egyént, a nevelés célját s az odavezető utakat. Ez a feladat nagyon nehéz, nehézsége még fokozódik, ha önképzésről van szó; e nehézségek az önképzést csaknem teljesen lehetetlenné teszik.

2. Viszont minden, ami nem önképzés, csak idomítás jellegével bír. Az önfentartási ösztönnek az a magasabb

fejlettségi formája, amely csupán az emberben él és saját képességeinek kifejtésére, fejlesztésére indítja, csakis magából az egyénből eredhet és csakis önképzés útján érvényesülhet.

3. Az emberi szellem legmélyebb forróból fakad az önképzés ösztöne és ha azt ki nem elégítjük, önmagunkkal békében nem élhetünk.

4. Az önképzés ne legyen egyoldalú; ne szorítkoznak ismeretszaporításra, hanem használja fel az ismeretek elmefejlesztő hatását, terjedjen ki az akaraterő gyakorlására, esztétikai érzékünk fejlesztésére is.

5. Ismerjük fel, sőt keressük saját szellemünk fogyatkozásait és legyünk e kutatásban őszinték önmagunkkal szemben.

6. Kérjük ki hozzáértők tanácsát tanulmányaink menetére vonatkozólag, hogy azok tervszerűek, rendszerek lehessenek.

7. Odaadással, elmélyedéssel végezzük ezt a munkát; ne a megismerendő anyag nagy tömegét, hanem egyes elemeinek lelkiismeretes vizsgálatát, alapos tanulmányozását tekintsük főcélunk. Ehhez akaraterő, önmagunkra eszmélés, önbizalom a legfontosabb kellékek.

Igy derül ki, hogy az önképzés összes szellemi erőnknek fejlesztését, egész énünknek tökéletesítését hozza magával.

Szülői értekeztetünkön ezúttal az iskolagyermek delutánai foglalkozását tárgyaltuk. Az előadó, Szirmay Oszkárné, ennek 4 ágát különböztette meg: 1. séta és sport, 2. szabad foglalkozás és játék, 3. nyelvi- és művészi tanulmányok, 4. iskolai feladatok. Mindezek helyes irányításáról és vezetéséről alaposan értekezett és sok hasznos gyakorlati útmutatást nyújtott. Mint igen értékes gondolatot ki kell emelnünk a csoportos szaktanítás eszméjét, amely lehetővé tenné, hogy több család együtt silány korrepetíció helyett kiváló szakemberek tanítását szerezzék meg a tanulók egy csoportja számára. A vitában Mellemé Miskolczy Eugénia, Fellner Gyuláné, Wilhelm Sziidónia és Márkus Dezső dr. szólaltak fel; utóbbi fontos kérdést pendített meg, midőn az apák közönyét hibáztatta a nevelés kérdéseivel szemben.

Londoni benyomásokról számoltak be egy kedélyes összefüggésben Pogány Paula és Tánczos Emma tagtársaink érdekes, vonzó előadásban és amellett tanulságosan. A Nőtisztviselők Egyesületének kérésére, dec. 29-én ott megismétlik nagy tetszésben részvételű előadásukat.

Kossuth Lajos mauzóleumára egyesületünk babékoszorút küldött e felirással: Magyar asszony lánglelkű követének. A koszorút 5-tagú küldöttség élén ügyvezetőnk tette le.

Üzenet több tagtársunknak. Felszólalásuk teljesen jogos volna, ha egyesületünk nem kereste volna az alkalmat arra, hogy Harkányi Ede temetésén külön is kifejezze fájdalmát és részvétét. Ugyanakkor, amikor a gyászjelentés aláírására engedélyt kértünk a temetést rendező Társadalomtudományi Társaságtól, felajánlottuk, hogy Strickerné Pollacsek Laura dr. tagtársunk néhány búcsúztató szót fog egyesületünk nevében mondani. Elutasították ajánlatunkat azzal a megokolással, hogy a család kívánóságára csupán 2 szónok beszélhet. — Nem keressük az okot, amiért a jelzett 2 szónokon kívül még 3 beszélhetett, csak a miénk nem.

Bizunk a fejlődésben, amely vinni fogja magával a mi társadalomtudósainkat is a nőnek, mint embernek megértése felé.

**Külön megítvó-
kat és értesíté-
ket nem küldünk.**

A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE HIVATALOS ÉRTEBITÉSEI.

Postatak. 17764.
TÉLEFON 80—75.
Egyesületi helyiség:
VI., Andrásy-út 83.

Az egyesületek tagjai díjtalanul kapják a lapot.

Megfizette már tagsági díját?

ÖSSZEJÖVETELEK.

December 1-én, szerdán este ½9 óraker előadás „A repülésről.”

12-én, vasárnap az Iparművészeti Múzeum megtekintése. Találkozás Vali óraker a múzeum előcsarnoka-ban (Üllői-út).

15-én, szerdán este ½9 óraker dr. Rózsa-völgyiné Fried Margit (EGO) felolvasása.

22-én, Pogány Paula és Tancos Emma előadása.

29-én, Zeneestély.

Figyelmeztetjük tisztelt tagtársainkat, hogy az előadások mindig pontosan ½9 óraker kezdődnek. Előadás után tea. Vendégeket szívesen látunk. Belépti díj nincs.” Ruhatárért tagok 40 fillért, vendégek 60 fillért fizetnek. Idényjegy tagok számára az összes estélyekre 5 korona.

Új előadási ciklust rendezünk a közgazdasági ismeretek köréből. A ciklus 10 előadásra terjed, melyeket hetenként egy-egy órán este 7-8 óra közt tartunk. Az előadások hallgatása díjtalan. Előre tessék jelentkezni a titkárságnál. Tagtársak, használjuk fel ezt az alkalmat, hogy tágabb látókört szerezzünk, hogy ismereteinket bővítsük!

A lapunk múlt számában hirdetett pályázat a határidejét meghosszabbítottuk 1910. január 1-éig.

Novemberi krónika. Tagtársaink rendkívül nagy érdeklődése mellett tekintettük meg a Budapesti Áru- és Értéktőzsdét. Megtekintettük azonkívül a Szépművészeti Múzeumot és rendeztünk egy kirándulást. Szerdai vitáinkon aktuális kérdéseket beszélünk meg tagtársainkkal. Résztvettünk a Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének két napig tartó közgyűlésén, amely az egyesületünk részéről benyújtott, vagy támogatott összes indítványokat egyhangúlag elfogadta.

November 24-én házi hangversennyel nyitottuk meg teaestélyeink sorozatát. A hangversenyen Balla Miklós, Dörner György, dr. Körössy Aladár, Opler Elza és Roth Frigyes működtek közre fényes sikerrel. Szíves közreműködésükért és az élvezetért, amelyet tagtársainknak és azok vendégeink szereztek, fogadják e helyütt is hálás köszönetünk kifejezését.

Adományok. Bekey Imre Gábor 4 kötet könyvet, Grossmann Tuliska az Új Idők 3 évfolyamát adományozták könyvtárunknak. Feldmar Kornélia és Palatinus Margit tagtársak szép virágdísszel látták el az egyesületet, Schnur Nelly és Schuldner Margit pedig befizetési lapot gyűjtöttek.

Egyesületi jelvények. Végre meglesz tagtársaink által régen óhajtott egyesületi jelvényünk. Csinos rajz után készül, egyszerű broche-alakban, fénytelen oxidált ezüstből. Ara 1 kor. Megrendelhető az iroda útján.

Tagtársunk dr. Lenárdné Fantl Mariska, praktikus telefonszám-mutatót konstruált, melynek az 4 célja, hogy a gyakorta szükséges telefonszámokat egyszerű és áttekinthető módon evidenciában tartsa. A „Rekord” nevű asztali készülék egyesületünk irodájában megtekinthető.

Szombathely.

Legutóbbi jelentésünk óta létrejött a könyvtár átvételére vonatkozó megállapodásunk a Kereskedők Társulattal, s a könyvtárt egyesületi helyiségünkben már el is helyeztük. Könyveket ezidőszert azonban még nem adunk

ki, részben, mert a könyvtár rendezés alatt áll, részben, mert az új katalógusok és a könyvtár-szabályzat még nincsenek készen. Buzgó könyvtárosaink azonban ezen akadályokat rövid időn belül el fogják hárítani és a könyvtár mihamarabb rendelkezésre áll a tagoknak.

A már bejelentett államszámveteli tanfolyam vezetését Görög Alajos úr már megkezdte hat tanítvánnyal. A városi tanács szívesességéből átengedett városi tornacsarnokban pedig vásárnap délutánonként Szabó Károly úr vezetésé mellett tornásznak sportkedvelő tagtársaink. Itt említjük fel, hogy a városi tanács tanfolyamaink helyiségeinek fűtésére 6 q sznet és fél öl fát adományozott, mely szíves támogatásáért ezúton is hálás köszönetet mondunk.

A téli élet élénkebb tömörülési kedve egyesületünkben is megnyilvánult azon örvendetes jelenség alakjában, hogy az elmúlt hónapban 4 rendes és 6 kültaggal gyarapodott a taglétszám. Ezt főleg a háziestélyek és teadélutánok eredményének tulajdonítjuk, melyek iránt élénk érdeklődés nyilvánul meg. Október 31-én tartott első teadélutánunk zsűfólásig megtelt egyesületünk tágas helyisége, ahol zongoraszó és vidám cseveges közt a tagok maguk szolgálták ki a vendégeket teával és süteménnyel. Novemberi teadélutánunk 21-én volt, a decemberit pedig 19-én tartjuk.

Októberi háziestélyünk központja Jánossy Gábor értékes előadása volt a feminizmus igazságairól; kívülre Goldstein Klára tagtárs éneke és Halász Lajos úr szavallata egészítette ki az est műsorát.

Már most bejelentjük, hogy ezidei farsangi nagy estélyünket 1910. január 5-én tartjuk a Sabaria nagyeremben. A műsor összeállításán most fáradozik a rendezőség.

Végül korrigáljuk legutóbbi jelentésünk azon kitételét, mely szerint a „Magántiszviselők és Kereskedő Ifjak szombathelyi csoportja” feloszlóban van; mint közvetlen értesültünk, ezen kijelentésünk tévedésen alapult.

TROMBITÁS ERZSI.

Arad.

Az egyesületünknek helyiséget adó iskola jelenleg átépítés alatt áll, miért is — az egyesületi élet — helyiség hiányában nagyon lanya. Addig is, amíg az új otthont megkaphatjuk, tanfolyamaink előkészítésével foglalkozunk, melyekre tagtársaink figyelmét újólal felhívjuk.

Temesvár.

November hó folyamán megnyitottuk tanfolyamainkat, még pedig: a magyar nyelvteni, helyesírási és kereskedelmi levelezési, a magyar gyorsírási és a második gépiró-kurzust. Mind a háromra szépszámu hallgató jelentkezett. Nyelvtanra 20, gyorsíráásra 22, gépirásra 9 tanuló jár. Decemberben ingyenes tornatanfolyamot nyitunk tagjaink számára. Veró Adolf főreáliskolai tornatanár szakavatott vezetése alatt, a főreáliskola tornatermében vasárnap délutánonként 2-3-ig tartjuk a tornaórákat. Jelentkezni csak tagoknak lehet vasárnap d. e. 11 óraker az irodai helyiségben.

E hó 14-én tartottuk meg második tea-délutánunkat, mely ismét jól sikerült. Szkladányi Kornél úr szép zongorajátéka, majd Maszalts Lajos és Kosztics urak zongora- és fuvola-száma szórakoztatta a közönséget, mely sokáig feszelen jókedvben maradt együtt.

Kérjük tagtársainkat jöjjenek vasárnaponként az egyesületbe, hogy teendőinket megbeszélhessük, és segítsenek munkánkban.

LUKÁCS MARGIT.